



TOBAKSAFKTA

OBEROENDE TANKESMEDJA

KORTFAKTA
NOVEMBER 2019

Om nya produkter med tobak och nikotin

Tobaksindustrin lanserar kontinuerligt nya produkter som innehåller tobak alternativt enbart nikotin. Produktutveckling och marknadsföring sker i högt tempo, och myndigheterna har svårt att hänga med.

Tobaksföretagen marknadsför de nya produkterna som mindre skadliga än till exempel traditionella cigaretter. Men kunskapen om de nya tobaksprodukterna är fortfarande låg, och de långsiktiga hälsoeffekterna okända – erfarenheten visar att det kan ta decenniers bruk innan vi vet hur farliga dessa produkter är.

Forskning har visat att nikotin riskerar att störa utvecklingen av barns hjärnor, från fosterstadiet ända upp till 25-årsåldern. Att utsättas för nikotin kan leda till såväl utveckling av nikotinberoende och andra substanser som inlärningssvårigheter och psykiska störningar.

Här följer en kort beskrivning av några nya produkter på marknaden:

E-cigarett

Att ”röka” e-cigarett kallas på engelska för ”vaping”. De tidiga e-cigaretterna liknade ofta konventionella cigaretter till sitt utseende, men numera finns många olika varianter på utformning.



Exempel på hur en e-cigarett kan se ut.



Exempel på hur en JUUL kan se ut.

E-cigarett innehåller inte tobak, utan vanligtvis en nikotinvätska. Det finns även nikotinfria rökvätskor.

Den ånga som inandas bildas genom att en rökvätska, som innehåller propylenglykol, smakämnen och andra kemikalier, och vanligen nikotin, upphettas.

Ett exempel på en e-cigarett är Juul som har 70 procent av e-cigarettmarknaden i USA. Juul finns i flera länder och är på väg att lanseras även i Sverige. Den är liten och liknar mer ett USB-minne än en cigarett. Juul består av en uppladdningsbar komponent med batteri och temperaturreglering samt en e-vätskekassett som levereras med olika smaker. För att vara tillåten i EU får nikotinhalten i e-vätskan innehålla maximalt

20 mg/ml till skillnad från i USA där den innehåller upp till 59 mg nikotin/ml, vilket motsvarar nikotininnehållet i ett paket konventionella cigaretter.

E-cigaretter marknadsförs ofta som ett hjälpmedel för rökare som vill sluta med vanliga cigaretter. Men forskningsresultat är inte entydiga – det finns undersökningar som har visat att e-cigaretter inte är särskilt effektiva som rökavvänjningsstöd. Det finns också studier som visar att e-cigaretter kan vara en inkörsport till konventionell rökning för unga.

Upphettade tobaksprodukter, HTP

En annan stor och växande produktkategori är ”heated tobacco products”, HTP. Vissa tillverkare kallar kategorin ”heat-not-burn”. Det handlar om produkter som till skillnad från e-cigaretter innehåller tobak och som levererar en nikotinhaltig ånga (aerosol) när tobaken upphettas utan att brinna. Exempel på varumärken är Heet och Iqos. Iqos marknadsförs nu även i Sverige.

En annan variant av uppvärmd tobaksprodukt (Ploom Tech) upphettar en nikotinfri vätska som sedan passerar genom en kapsel med finmald tobak.



Exempel på hur en HTP-produkt kan se ut.

Ytterligare en variant är GloiFuse som kombinerar e-cigarett- och HTP-teknologi och innehåller tobak.

Världshälsoorganisationen WHO slår fast att det för närvarande saknas bevis för att upphettade tobaksprodukter och e-cigarett är mindre skadliga än konventionella cigaretter, och att det tar många år innan vi vet svaret. Men säkert är att samtliga tobaksprodukter som innehåller nikotin är beroendeframkallande.

Nya snusprodukter

”Vitt snus” – så kallat tobaksfritt snus – tillverkas av tobaksblad. Till skillnad från traditionellt ”brunt” snus processas tobaken i betydligt fler steg, vilket ger den en ljus färg och det mesta av doft och smak av ursprungstobaken försvinner.

Alla produkter som innehåller tobak och nikotin har sitt ursprung i tobaksplantan. Trots att ändamålet med det vita snuset är detsamma som med det bruna anser tillsynsmyndigheterna (oktober 2019) att det vita snuset inte kan regleras som en tobaksprodukt med nuvarande lydelse i tobakslagen.

Rättsliga utmaningar av nya produkter

Några av de nya produkterna omfattas inte av den befintliga tobakslagstiftningen, något som har lett till att försäljningen av dem kan pågå en lång tid innan innehåll och marknadsföring regleras, som till exempel det tobaksfria snuset.

Ett annat exempel är e-cigaretterna som nu regleras i allt fler länder efter mer än tio år på marknaden.

En grundläggande fråga för lagstiftande myndigheter bör vara om dessa nya nikotin- och tobaksprodukter alls ska ges tillträde till marknaden.

När nikotinprodukter, som till exempel hjälpmedel för tobaksavvänjning, är klassade som läkemedel har de genomgått en läkemedelsprövning och omfattas av läkemedelslagen. För nikotinprodukter som enbart är avsedda för njutning krävs ingen prövning utan i Sverige räcker det med att tillverkaren anmäler till tillsynsmyndigheten att produkten ska börja säljas.

Minst 36 länder har redan förbjudit försäljning av e-cigarett och/eller den tillhörande nikotinvätskan.

I Sverige finns sedan juli 2017 bland annat en 18-årsgräns för inköp och krav på tillverkare och importörer när det gäller produkternas innehåll.

I Norge, som också tillåter snusförsäljning, har industrin mindre möjligheter att kringgå lagstiftningen när det gäller nya produkter eftersom lagen där även tar hänsyn till ändamålet med en produkt.

I norsk lagstiftning benämns produkter som till exempel det tobaksfria snuset som tobakssurrogat, vilket innebär att tobakslagen blir tillämplig även på dessa produkter eftersom ändamålet med bruket är detsamma som om produkten innehöll tobak.

Tobaksfaktas reflektion om de nya tobaksprodukterna

Tillkomsten av och en bred acceptans för WHO:s tobaks-konvention har till och med fått tobaksindustrin att inse att dagens brinnande cigarett är ”ute”. Som förväntat ser vi därför en intensiv lansering av nya produkter som ska behålla gamla och nya kunder i ett nikotinberoende.

Att de här nya produkterna i jämförelse med andra potentiellt hälsofarliga produkter kan nå marknaden utan att ha undergått en seriös bedömning av oberoende institutioner är lika obegripligt som att tobaksvaror sedan många år generellt är undantagna från konsumentsäkerhetsbestämmelser. Samhället börjar nu långsamt förstå att den konventionella cigarettens, som dödar varannan användare, måste bort från marknaden. Då borde samma samhälle ha lärt sig något när nya tobaksprodukter introduceras.

Läkemedel behöver genomgå en klinisk prövning av effekter och bieffekter hos tusentals användare under flera år innan de får marknadsföras.

Prövningarna genomförs efter noggranna protokoll av oberoende akademiska institutioner och bekostas av tillverkaren. Varför gäller inte det här för tobaksprodukter?

Det tar ofta decennier innan ett läkemedel eller en nikotin- och tobaksprodukt visar sitt rätta ansikte, både vad gäller positiva och negativa effekter. Uppföljning av nya tobaksprodukter måste därför vara mångårig innan säkra slutsatser kan dras.

Tobaksfakta anser i enlighet med WHO:s tobakskonvention att bruket av alla tobaks- och nikotinprodukter ska förebyggas. Därför är det ett minikrav att nikotin- och tobaksprodukter regleras på samma sätt.

Det är också angeläget att tillverkare av såväl snus som nya tobaks- och nikotinprodukter förbjuds att tillföra smaksättning som särskilt lockar unga konsumenterna.

Lagstiftningen måste även vara utformad så att den stoppar tillverkarens försök att kringgå den.

Källor:

US Department of Health and Human Services.

E-cigarette Use Among Youth and Young Adults:

A Report of the Surgeon General. Atlanta, GA:

US Department of Health and Human Services, CDC; 2016. Accessed July 27, 2018.

Faktablad från WHO: *Heated tobacco products*

(HTPs) information sheet. <https://bit.ly/2DOWO79>

WHO:s kommentar om marknadsföring

av GLO. <https://bit.ly/2pCZFHd>

WHO:s rapport om e-cigarett, 2014.

<http://apps.who.int/iris/handle/10665/147110>

Om e-cigarett. Faktablad från Tobaksfakta, november 2017.

<https://tobaksfakta.se/faktamaterial/om-e-cigarett/>

Norska tobakslagen:

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1973-03-09-14>